

۶. مصفا، ک. (۱۳۸۵). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. *مجله علمی و پژوهشی*، ۱(۱)، ۱-۱۰.

مصفا، ک. (۱۳۸۵). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. *مجله علمی و پژوهشی*، ۱(۱)، ۱-۱۰.

۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.
۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.
۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.
۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.
۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.
۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.
۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.
۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.
۱۳۸۷	۲۸۸۸۰۷۱	حافظ، ح. (۱۳۸۷). بررسی مقایسه‌ای بر روی حافظه و یادگیری در افراد مبتلا به اختلال یادگیری. <i>مجله علمی و پژوهشی</i> ، ۱(۱)، ۱-۱۰.

### حافظ، حافظیه و گردشگری

دکتر محمد رضا بذرگر

عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز و رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه:

- در این مقاله موضوع حافظ، حافظیه و گردشگری مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. با توجه به آمار موجود، درصد بازدیدکنندگان از آرامگاه حافظ نسبت به کل گردشگری ورودی به استان فارس بررسی شد.
۱. نمودار تعداد بازدید کنندگان از آرامگاه حافظ تدوین گردید و روند آن مورد مطالعه قرار گرفت.
  ۲. در یک نظرسنجی از بازدیدکنندگان آرامگاه حافظ در خصوص تأثیر بنا و فضای حافظیه پرس و جو شد.

۳. هم‌چنین به موضوع جاذبه‌ی معنوی آرامگاه حافظ، تأثیر موضوع بر سازندگان بنا و رابط‌های بنای حافظیه با شعر حافظ پرداخته است.

### آمار بازدیدکنندگان بنای حافظیه

سال	آمار بازدیدکنندگان بنای حافظیه	آمار کل بازدیدکنندگان بناهای تاریخی فارس
۱۳۸۱	۹۲۱۴۹۲	۲۲۶۱۸۹۸
۱۳۸۲	۱۱۵۸۸۲۴	۲۷۳۸۸۶۸
۱۳۸۳	۱۲۷۰۶۸۸	۳۴۳۱۳۴۰
۱۳۸۴	۱۳۰۲۲۸۸	۴۰۶۶۹۲۰
۱۳۸۵	۱۵۶۶۶۵۵	۴۹۸۵۶۳۹
۱۳۸۶	۱۶۷۷۶۵۴	۵۳۳۸۴۴۱
۱۳۸۷	۱۶۸۴۸۶۲	۵۷۵۸۷۴۷

جدول درصد بازدیدکنندگان

سال	درصد بازدیدکنندگان حافظیه به کل بازدیدکنندگان اماکن تاریخی فارس	آمار ورودی گردشگران به واحدهای اقامتی فارس
۱۳۸۱	٪۴۱	۱۹۲۶۶۳
۱۳۸۲	٪۴۲/۳	۵۳۵۶۹۴
۱۳۸۳	٪۳۷	۵۶۷۳۵۳
۱۳۸۴	٪۳۲	۶۸۹۶۲۶
۱۳۸۵	٪۳۱/۴	۸۵۸۶۰۰
۱۳۸۶	٪۳۱/۴	۸۴۳۷۰۰
۱۳۸۷	٪۲۹/۸	۹۱۸۴۰۰

\* بررسی آمار بازدیدکنندگان بنای حافظیه حاکی از آن است که به طور میانگین ۳۵٪ از کل

بازدیدکنندگان تمام اماکن تاریخی فارس از آرامگاه حافظیه بازدید می کنند.

\* بررسی ها نشان گر آن است که تعداد بازدیدکنندگان از بنای حافظیه همواره در حال رشد

است و در یک دوره ی هفت ساله از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۷ از حدود ۹۰۰۰۰۰ نفر به

۱۷۰۰۰۰۰ نفر در سال رسیده است. یعنی تقریباً به دو برابر افزایش یافته است.

❖ در یک نظر سنجی که در خصوص آرامگاه حافظ انجام شد، بازدیدکنندگان از

آرامگاه حافظ مورد این نظر سنجی قرار گرفتند:

- تأثیر گذارترین بنای تاریخی شیراز چه بنایی است؟  
۵۶/۸٪ از پاسخ گویان آرامگاه حافظ را به عنوان تأثیر گذارترین بنای تاریخی شهر شیراز انتخاب نمودند و ۴۳/۲٪ سایر بناها را انتخاب کردند.
- از بازدیدکنندگان سؤال شد آیا فقط برای زیارت حافظ و آرامگاه حافظ به شیراز سفر کرده‌اند؟  
در پاسخ به این سؤال ۳۱٪ از بازدیدکنندگان اعلام کرده‌اند که فقط برای زیارت حافظ و آرامگاه حافظ به شهر شیراز سفر کرده‌اند.
- وجود حافظ و آرامگاه حافظ تا چه حد برای گردشگری شیراز مؤثر است؟  
۶۲٪ از پاسخ گویان وجود حافظ و آرامگاه حافظ را برای گردشگری شیراز خیلی زیاد مؤثر می‌دانند و ۳۲٪ نیز این تأثیر را زیاد، اعلام کرده‌اند.
- از پاسخ گویان سؤال شد علت انتخاب آرامگاه حافظ برای بازدید چیست؟  
۵۴/۲٪ از بازدیدکنندگان علت را شخصیت حافظ و ۲۸/۲٪ آرامش مکان، ۱۳٪ نیز زیبایی اشعار حافظ اعلام کرده‌اند. روی هم رفته شخصیت حافظ و زیبایی اشعار او ۶۶/۲٪ علت انتخاب آرامگاه حافظ برای بازدید است.
- تأثیر عنصر و فضای حافظیه بر بازدیدکنندگان:  
کسی نیست به حافظیه بیاید و تحت تأثیر معنویت، عرفان و انرژی موجود در این مکان قرار نگیرد و در فضای روحانی آن‌جا سیراب و سرمست نگردد. البته میزان استعداد نفوس کسب کننده‌ی این معنویت و درک این روحانیت عنصر اساسی در ارتباط با این مکان خواهد بود.  
بازدیدکنندگان بنا بر دیدگاه خود، نسبت به مقبره‌ی حافظ و نوع جاذبه‌ی این مکان بر آنان، نظر و برداشت متفاوتی دارند. گروهی عامل جذبه را معنویت و روحانیت حافظ و تفکر الهی او می‌دانند و گروهی به آن انرژی مثبت می‌گویند که در سطح بالایی در این مکان جریان دارد.

### ▪ تأثیر حافظ بر سازندگان بنا:

آن‌گاه که این مکان این چنین بر افرادی که صرفاً به قصد زیارت به حافظیه می‌آیند، تأثیر می‌گذارد و بی‌شک نمی‌تواند بر طراح و سازنده‌ی بنا تأثیر نگذاشته باشد و کراماتی را نازل نکرده باشد. بنابراین آن‌گاه که گروهی کمر همت برای ساخت این بنای فاخر و مجلل برای خواجه‌ی اهل راز بسته‌اند تأثیرات کافی از روح و شعر وی گرفته‌اند.

تعمق در نوع اشعار و طرز بیان اشعار و ظرایف ادبی، حکمی و عرفانی آن‌ها و مقایسه با عناصر بنا، شباهت‌های زیادی را جلوه‌گر می‌سازد و این شباهت‌ها مانند تأثیر بنا بر بازدیدکنندگان است.

### ▪ جاذبه‌ی معنوی و انرژی در فضای آرامگاه حافظ:

آن‌گاه که فردی قصد حضور در این حرم مقدس را دارد خود را در میدان مغناطیسی معنویت وی حس می‌کند، از دیوار بلند و زیبای بیرونی که به طرز هنرمندانه‌ای آجرکاری گردیده، می‌گذرد و به دیواری که نیمه بالایی آن نرده‌ای فلزی ست می‌رسد و اولین جاذبه‌ی معنوی و انرژی مثبت را در خود حس می‌کند. سپس به درب ورودی می‌رسد. مقابل خود فضایی سبز و خرم را می‌بیند که بر فراز آن تالاری با شکوه قد برافراشته است و با پلکانی شکیل بیننده را به سوی خود می‌کشد، و بنا جاذبه‌ای خاص انگاری که به بالا می‌رود و صعود می‌کند. رفته رفته خود را در آستانه‌ی ورود به ملکوت می‌بیند. به یک باره تالاری مجلل و بنایی بی‌پیرایه و زیبا در مقابل وی ظاهر می‌گردد که مرکز این نیروی معنوی است و در حالت بی‌وزنی و خلسه‌ای کامل قدم در این جایگاه مقدس می‌گذارد تا جانش در دریای معنویت غوطه‌ور گردد.

## \* رابطه‌ی بنای حافظیه و شعر حافظ:

توجه به بنای موجود و ظرایف به کار رفته‌ی معماری در آن، این موضوع را به ذهن متبادر می‌کند که عناصر بنا، ترجمان فنی و مهندسی واژگان شعر حافظ هستند و همان روابط معنوی عمیق میان کلمات شعر، در عناصر بنا نیز به چشم می‌خورد، که این از جمله موارد تأثیر شعر و معنویت حافظ بر سازندگان بنا بوده است و پس از آن، تأثیر بنا بر بازدیدکنندگان حافظیه.

## \* نتیجه گیری:

- \_ وجود حافظ و آرامگاه حافظ باعث شده است که همواره گردشگران بیش‌تری به شهر شیراز سفر کنند.
- \_ حتی گردشگران خارجی نیز که به شیراز سفر می‌کنند یکی از اهدافشان بازدید از آرامگاه حافظ است.
- \_ گردشگری که حافظ را سمبل شهر شیراز می‌داند اساساً برای زیارت آرامگاه او به شیراز سفر می‌کند.
- \_ معمولاً گردشگرانی که فقط برای یک روز به شیراز سفر می‌کنند، شاه‌چراغ، تخت جمشید و حافظیه را برای بازدید انتخاب می‌کنند.
- \_ شعر حافظ و تأثیر آن بر معمار سازنده‌ی فضای حافظیه و نیز انرژی مثبتی که در این فضا وجود دارد همواره گردشگران را قانع می‌سازد که بار دیگر نیز به شیراز سفر کنند و از آرامگاه حافظ بازدید نمایند.